

bem un *wardag* perfectament homònim en pelví tardà (McKenzie) amb el sentit de 'femella calenta' (amb *wardagib* 'lubricitat', «heat»), i d'altra banda tenim un avèstic *varət-* 'girar', ll. *vertere*, que és el scr. *vārtati* (en persa modern *garbad*). ¿Hi hauria, doncs, també, en *bardag* la idea de 'invertit' o la de 'home que imita una dona moguda'? Cal que deixem tot això en mans dels especialistes. Però des d'ara és segur, almenys, que *bardaix* és un mot bàsicament persa, si bé degué arribar a Occident per via de Turquia o de l'àrab iraqí dels temps de Harun ar-Rašid.

És versemblant que el mot hisp.-àrab *bardalūk* 'trappella, brètol', usat per Abencuzman en el S. XII,⁴ resulti d'un compromís d'aquest terme amb el tipus *badoc*, *badaloc* (veg. *BADAR*).

¹ Res d'això no veig en les principals fonts de l'irani antic ni mitjà, ni en ossetí; ni tinc elements de judici suficients per decidir si, com és concebible, hi ha relació amb l'avèstic *bərət-* 'portar, aguantar, cuidar' o amb el pelví *bār* 'pes, cosa feixuga', *bāritan* «induring, patient» «humble». Solament en termes vagues es pot dir que l'aspecte del mot orienta menys cap al semític que cap a l'irani. —² [SeGLE XVII], *bardaxa* m., 1526..., *bardax* c. 1600. —³ So de *w-* que en època remota havia estat *y-* i es tornava *v-* (grafia seguida per Nyberg, mentre que McKenzie grafia *w-*), i que en persa modern (ja el persa primerenc d'abans de l'època del gran Firdausi, si no m'enganyo) acabà tornant-se *b-* en posició inicial, quasi sempre (hi ha pas a *gu-* en combinacions amb vocal breu tancada, i amb alguna *a* breu, p. ex. en *gul* 'rosa' < *gurdā* = gr. (*w*)*rōdon*, ll. *rosa*, o bé en *gurāz* 'senglar' < *warāz* o el prefix *gu-* < *vi*). Però el tractament més estès en persa és *va-* > *ba-* (dotzenes de casos com *vārān* > *bārān* 'pluja', *var* 'pit' > *bar*, *varm* > *barm* 'memòria', *vak* > *bak* 'granota', *validān* > *bāldān* 'creïer, augmentar, prosperar', etc.). —⁴ Nykl. *Hisp.-Ar. Poetry*, p. 287. No deu haver-hi relació amb el cognom arag. *Bardaxí*, car aquest pròpiament és el nom d'una vall de l'Alta Ribagorça.

Bardal, V. *barda*

BARDANA, 'repalassa' nom solament de botànics i farmacèutics a la Península Ibèrica, pres del b. ll. *bardana*, ja antic en les fonts medievals, d'origen incert. □ 1.ª doc.: 1640, *DT*o.; S. XIX (CCosta; Barceló).

Comú a les llengües europees en general, amb variants lleus i sense discrepàncies d'interès. Essencialment no escauria més que repetir la informació aplegada en el DCEC, per a la qual val més remetre allà, afegint-hi algun breu complement. És versemblant que sigui una vella forma afí un poc germanitzada *parduna* del capitular carolingi *De Villis*, de princ. S. IX (Winkler, *ZRP*h. xxxvii, 559). Hi ha entre els investigadors certa propensió a la creença en una procedència cèltica, de la qual han participat més o menys, M-Lübke (*Litbl.*, 1931, 56; *W. u. S.* XI, 144), Weisgerber (*Spr. d. Flk.*, p. 194) i T. Bolelli (*It. Dial.*

xvii, 146); cal reconèixer, però, que el fonament més concret de M-L. (semblança amb el sufix de *LANTANA, *REW*, 4895a) té escassa solidesa. Formes locals que indiquin algun arrelament popular es troben quasi únicament en el N. d'Itàlia —genov. *bārdena* 'lappa', mil. *bardēna* 'farfara', Bregaglia *bardal*, *bērdal*, cites en *It. Dial.* xvii, 146, i *VRom.* iv, 57— i en el mosàrab del S. XII, on jo vaig assenyalar *bardūneš* amb aquest sentit (i potser *bardāš*), per als quals vegeu *DCEC* I, 403a1-17.

Bardana, *barder*, *bardissa*, V. *barda*

BARE, 'traïdor', especialment 'el qui manca a les seves obligacions envers els seus senyors feudals', mot del català antic, contracció del més antic *baare*, que funcionava com a cas subjecte de *baador*, segons el sistema de la llengua arcaica i del català pre-literari, en què tot nom d'agent en *-ador* tenia al costat seu un nominatiu en *-are*, tal com en occità antic alternaven *-ador* i *-aire*, en els noms d'agent que acompanyaven tots els verbs (*trobaire* i *trobador* del verb *trobar*, *beveire* i *bevedor* del verb *beure*, etc.), provinents de les terminacions llatines *-ATOR* i *-ATOREM*; en llengua d'oc, com a equivalents de *baare* — *baador*, hi havia *bauzaire* — *bauzador* id., derivats del verb *bauzar* 'enganyar, traïr', verb que també es troba en el català primitiu en la forma *bauðar* — amb el nom d'agent *bauðare*, *bauðador* — i que en esborrar-se en la nostra llengua el so de ð (fricativa intermèdia entre *z* i *d* però més dèbil) quedà reduït a *baar*, *baare*, *baador*, com sigui que, posat en hiatus, el diftong *au* es reduïa a *a* (cf. *llaor*, *esbalair*, *Bagaà*, provinents de *LAUDOREM*, *IZBLAUDJAN*, *BAGAUDANEM*); quant a l'origen del verb nostre i occità *bauzar*, *bauðar*,¹ en realitat és incert, car si bé hi ha relació evident amb el fr. ant. *boisier* que vol dir el mateix, i *boisdie* 'traïció', i aquests es relacionen amb l'a-al. ant. *bōsi* 'dolent, malèvol' (al. mod. *böse*), que hom creu procedent d'una base BAUSI germànica, ni la seva *-s-* no podria explicar la nostra ð (> oc. *z*), ni explica la *-d-* del fr. ant. *boisdie*, ni està aclarida la parentela i procedència germànica antiga de l'al. *bōsi* (*bōse*), ni està esbrinat si existeix un lligam entre això i la família del gòt. *bauths*, *bauðis*, 'sord, mut, flac mentalment' i la del germ. comú *bauton* 'pegar, atordir', els quals tenen la dental *-d-* (> *-r-*) que esperariem com a base de la família romànica. □ 1.ª doc.: *baare* i *baador*, S. XIII.

En lloc de repetir ací l'argumentació i documentació que he donat en el meu article dels *Mélanges Mario Roques* (iv, 36), ara reproduït en català i ampliat en el vol. III d'*Entre Dos Llenguatges*, he resumit a dalt l'estat de la qüestió i, no essent aquest un mot del català modern, podré limitar-me ací a remetre a aquest estudi raonat a fons i plenament desenrotllat.² L'article *bara* que dedicava *AlcM* a aquest mot en la seva primera edició (ara canviat en *bare* en la 2.ª ed.) contenia greus deficiències, que en la segona edició han estat palliades en alguna mesura, a base del meu estudi (hi han restat, però, diversos punts incompre-